

07.02 Μουσικά όργανα

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

- α) τα συνδετικά ρήματα και το κατηγορούμενο
- β) Τις δευτερεύουσες προτάσεις που χρησιμοποιούνται- χρησιμοποιούνται ως υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα.
- γ) τις οδηγίες κατασκευής.

Λίγα λόγια για τα κείμενα

Στα κείμενα αυτά περιγράφεται ο τρόπος κατασκευής

δύο μουσικών οργάνων και δίνονται ορισμένα πληροφοριακά στοιχεία γι' αυτά. Συγκεκριμένα, αναφέρονται τα εξής :

- Το **είδος** των **μουσικών** οργάνων που περιγράφονται, η ονομασία τους (κουδουνίστρα και ποτηρόφωνο).
- Τα **υλικά** και τα **εργαλεία** που χρειαζόμαστε για την κατασκευή τους.
- Ο **τρόπος** της **κατασκευής** τους με σαφείς και σύντομες προτάσεις οδηγίων
- **Βασικές πληροφορίες** για την ιστορία τους.

Είδος κειμένου: Περιγραφές κατασκευής μουσικών οργάνων.

Κύριο Θέμα: Ο τρόπος κατασκευής και η ιστορία δύο αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων, της κουδουνίστρας και του ποτηρόφωνου.

Επιπλέον, και τα δύο κείμενα συνοδεύονται από εικόνες – σκίτσα, που μας δείχνουν πώς είναι αυτά τα μουσικά όργανα και μας βοηθούν να κατανοήσουμε τον τρόπο κατασκευής τους.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Τα συνδετικά ρήματα και το κατηγορούμενο

Εκτός από τα μεταβατικά και τα αμετάβατα ρήματα, υπάρχει στη γλώσσα μας και μια ακόμη ιδιαίτερη κατηγορία ρημάτων, τα οποία δε χρειάζονται αντικείμενο ως συμπλήρωμα

της έννοιάς τους, αλλά **συνδέουν το υποκείμενό τους με μια άλλη λέξη που δηλώνει ποια ιδιότητα, ποιο χαρακτηριστικό έχει το υποκείμενο ή σε ποια κατάσταση βρίσκεται**. Τα ρήματα αυτά ονομάζονται **συνδεδετικά** και η λέξη που φανερώνει ότι το υποκείμενο έχει μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μια κατάσταση ονομάζεται **κατηγορούμενο**.

Τα κυριότερα συνδεδετικά ρήματα της γλώσσας μας είναι το **είμαι** και το **γίνομαι** ενώ ως συνδεδετικά χρησιμοποιούνται συχνά και άλλα ρήματα, όπως τα **φαίνομαι, λέγομαι, βρίσκομαι, καλούμαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι, υποδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, ανακηρύσσομαι, εκλέγομαι, διορίζομαι κ.ά.**

Ορισμένα από τα συνδεδετικά ρήματα δε συνδέουν πάντα το υποκείμενό τους με κάποιο κατηγορούμενο. Σ' αυτή την περίπτωση ονομάζονται **υπαρκτικά**, καθώς έχουν την έννοια του υπάρχω, βρίσκομαι - οπότε τότε **δεν έχουμε στην πρόταση κατηγορούμενο**.

Π.χ. Οι γονείς του **είναι** στο χωριό. (= βρίσκονται)

Πάνω στο τραπέζι **ήταν** το πορτοφόλι μου. (= βρισκόταν, υπήρχε)

Μαύρα σύννεφα **φαίνονται** στον ορίζοντα. (= υπάρχουν)

Η μορφή του κατηγορούμενου

Οι μορφές του κατηγορούμενου, όπως ανάλογα και του υποκειμένου και του αντικειμένου, είναι πολλές, καθώς ως κατηγορούμενο μπορούν επίσης να μπουν διάφορα μέρη του λόγου. Έτσι το κατηγορούμενο μπορεί να είναι:

α) Ουσιαστικό	Ο πατέρας μου είναι δάσκαλος .
β) Επίθετο	Η Ελένη είναι πολύ εργατική .
γ) Κλιτή μετοχή	Η μητέρα φαινόταν πολύ κουρασμένη και εκνευρισμένη .
δ) Αριθμητικό (με ή χωρίς άρθρο)	Τα Ευαγγέλια είναι τέσσερα .
ε) Επίρρημα	Το σπίτι είναι άνω κάτω . (= ανάστατο)
στ) Φράση με πρόθεση (από / με + αιτιατική, για + ονομαστική)	Το δαχτυλίδι είναι από ασήμι (ασημένιο) Αυτός περνιέται για σπουδαίος .
ζ) Δευτερεύουσα πρόταση (σπάνια)	Η εμφάνισή του ήταν να τον λυπάσαι .

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην **ίδια πτώση** με το **υποκείμενο** του συνδετικού ρήματος, δηλαδή σε ονομαστική.

Π.χ. *Ο Γιάννης είναι γιατρός, (υποκ.: Ο Γιάννης [ονομαστική] - κατηγ. : γιατρός [ονομαστική])*

Αν μάλιστα το **κατηγορούμενο** είναι **επίθετο** ή **μετοχή**, τότε βρίσκεται και στο **ίδιο γένος** και στον **ίδιο αριθμό** με το **υποκείμενο**.

Π.χ. *Ο Γιάννης είναι καλόκαρδος, (υποκ.: Ο Γιάννης [ονομαστική, αρσ. γένος, ενικός αριθμός] - κατηγ.: καλόκαρδος [ονομαστική, αρσ. γένος, ενικός αριθμός])*

Έτσι, **δεν πρέπει να μπερδεύουμε το κατηγορούμενο με το αντικείμενο**, που βρίσκεται σε αιτιατική (συνήθως) ή σε γενική (σπάνια) πτώση - και ποτέ σε ονομαστική.

Δευτερεύουσες προτάσεις ως υποκείμενο, αντικείμενο ή κατηγορούμενο

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, **ως υποκείμενο ή αντικείμενο ενός ρήματος**, ακόμα και ως κατηγορούμενο, **μπορεί να μπει και μια εξαρτημένη πρόταση**. Οι προτάσεις αυτές που ονομάζονται γενικά **ονοματικές** (επειδή μπαίνουν στη θέση ενός ονόματος και χρησιμοποιούνται όπως αυτό), είναι οι εξής:

α) οι ειδικές προτάσεις , που αρχίζουν με τα ότι, πως και που (άτονα)	Φαίνεται ότι δε θα έρθει , (υποκ. απρόσωπου ρ. Φαίνεται) Είπε ότι θα έρθει , (αντικ. του ρ. Είπε)
β) οι βουλητικές προτάσεις , που αρχίζουν με το να	Πρέπει να προσέχεις , (υποκ. του απρόσωπου ρ. Πρέπει) Θέλει να έρθει μαζί μας . (αντικ. του ρ. Θέλει)
γ) οι ενδοιαστικές ή διστακτικές προτάσεις , που αρχίζουν με το μήπως ή το μη(ν) και ακολουθούν έπειτα από ρήματα που δηλώνουν φόβο, δισταγμό, ανησυχία	- <i>Φοβάμαι μήπως αργήσει πολύ</i> . (αντικ. του ρ. Φοβάμαι) - <i>Με ανησυχεί μήπως δεν προλάβει τελικά το τρένο</i> , (αντικ. του απρόσωπου ρ. ανησυχεί)
δ) οι πλάγιες ερωτηματικές , που αρχίζουν μετά αν, μήπως, γιατί, ποιος / -α / -ο, πόσος / -η / -ο, τι, πότε, πού και πώς (με	Ρωτούσε αν θα έρθει μαζί μας . (αντικ. του ρ. Ρωτούσε) Δεν ξέρω γιατί δεν ήρθε , (αντικ. του ρ. Δεν ξέρω)

τόνο) και ακολουθούν έπειτα από ρήματα όπως τα <i>ρωτώ, απορώ, ξέρω, γνωρίζω, μαθαίνω, σκέφτομαι, εξετάζω</i> κ.ά.	<i>Είναι παράξενο πως ξεχάστηκα έτσι.</i> (υποκ. της απρόσωπης έκφρασης <i>Είναι παράξενο</i>)
ε) Ορισμένες αναφορικές προτάσεις που αρχίζουν με το όποιος, -α, -ο, όσος, -η, -ο, ό,τι (με υποδιαστολή)	Όποιος θέλει <i>ας έρθει μαζί μου.</i> (υποκ. του ρ. <i>ας έρθει</i>) <i>Κάλεσε όποιον θέλεις,</i> (αντικ. του ρ. <i>Κάλεσε</i>) <i>Αυτό ήταν ό,τι έπρεπε,</i> (κατηγορούμενο στο υποκ. Αυτό)

ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

Οδηγίες κατασκευής

Γενικά τα κείμενα οδηγιών ανήκουν στον κατευθυντικό λόγο, είναι δηλαδή κείμενα με τα οποία κατευθύνουμε, καθοδηγούμε τον αναγνώστη τους πώς να κάνει κάτι, πώς να πάει κάπου, πώς πρέπει να συμπεριφέρεται σε κάποια κατάσταση κ.λπ. για τα κείμενα οδηγιών βλ. και στο μάθημα *Η γειτονιά της πόλης* (Ενότητα 2).

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να δώσουμε σε κάποιον οδηγίες για να κατασκευάσει ένα αντικείμενο, όπως π.χ. ένα μουσικό όργανο, βασιζόμαστε στο παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Υλικά κατασκευής	Σημειώνουμε με λέξεις ή σύντομες φράσεις τι ακριβώς (υλικά και εργαλεία) θα χρειαστούμε για την κατασκευή (π.χ. <i>καρφάκια με κεφάλι, σέγα, σφυρί</i> κ.λπ.).
Περιγραφή κατασκευής	Γράφουμε με τη σειρά τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν για την ολοκλήρωση της κατασκευής. Οι προτάσεις πρέπει να είναι σαφείς και κατανοητές , ενώ συνήθως τις αριθμούμε (1, 2, 3...) ή βάζουμε μπροστά τους κάποιο διακριτικό σημάδι (παύλα, βούλα κ.λπ.), ώστε να δώσουμε πιο παραστατικά τις διάφορες φάσεις της κατασκευής.
<p>Θυμόμαστε ότι στις οδηγίες κατασκευής χρησιμοποιούμε ρήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> στο α' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα (π.χ. <i>Βάζουμε στα κουτιά σποράκια, χάντρες...</i>, <i>τα εφαρμόζουμε στα καπάκια και διακοσμούμε την κατασκευή μας</i>). 	

- στο β' ενικό ή πληθυντικό πρόσωπο της **υποτακτικής** (π.χ. *Να βάλετε στα κουτιά... – να τα εφαρμόσετε... και να διακοσμήσετε...*).
- στο β' ενικό ή πληθυντικό πρόσωπο της **προστακτικής** (π.χ. *Βάλτε στα κουτιά..., εφαρμόστε τα... και διακοσμήστε...*).

Πληροφοριακά στοιχεία (προαιρετικά)	Συμπληρώνουμε τις οδηγίες κατασκευής, αν θέλουμε, δίνοντας βασικές πληροφορίες για την ιστορία του αντικειμένου και τη χρήση του.
---	---